

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

สมรมน ช้วนปรีชา¹

พิศมัย จารุจิตติพันธ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ และเปรียบเทียบความแตกต่างระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ แยกตามสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุจากเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพ มหานคร จำนวน 384 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC=1.000) และความน่าเชื่อถือ ($\alpha=0.959$) ผลวิจัยสรุปว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง ระดับคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับปัจจัยเรือนจำและทัณฑสถาน เพศ การสนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ สิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐ จิตสังคมด้านการรู้คุณค่าในตัวเอง และด้านการปล่อยวาง ส่วนปัจจัยช่วงอายุ ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด รายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงิน กำลังใจจากญาติหรือเพื่อนเฉลี่ยต่อเดือน ไม่พบความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต ผู้ต้องขังสูงอายุ เรือนจำและทัณฑสถาน

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
59/115 ม. 6 (หมู่บ้านปรีณมย์) ถนนพระองค์เจ้าสาย ต. ลาดสวาย อ. ลำลูกกา จ. ปทุมธานี 12150
e-mail: tew.samornmon@gmail.com

² ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
59 ม.2 ต. บึงยี่โถ อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12130 Tel. 02-5331000
e-mail: jarupis@gmail.com

Factors Affecting Quality of Life of Old Inmates in Prisons and Correction Establishments in Bangkok.

Samornmon Chuanpreech¹

Pisamai Jarujittipan²

Abstract

This article aimed to look into the quality of life (QOL) of old inmates in prisons and correction establishments in Bangkok, to analyze the relationship between psychosocial factors, personal status and QOL of old inmates, and to compare the difference of QOL across other variables. The data was collected from 384 old inmates from prisons and correction establishments in Bangkok. The results showed that the old inmates' QOL was at the moderate level. Total QOL was significantly associated with personal status factors (prisons and correction establishments, sex, state support for living expenses, eligible for health insurance from the state, self-appreciation and disengagement). However, age, education, previous monthly income, marital status, the period of imprisonment, financial support from their family, encouragement from the relatives or friends exhibited non-statistically significant effect on QOL.

Key words: Quality of Life (QOL), Old inmates, Prison and correctional establishment

¹Ph.D. Candidate, Ph.D. Programme in Management, North Bangkok University.

59/115 Moo. 6 (Burirom Village) Praa-ongjaosai Road Ladsavay Sub-District, Lam Lukka District, Pratumthani, 12150

e-mail: tew.samornmon@gmail.com

²Associate Professor, Ph.D. Programme Director in Management, North Bangkok University.

59 Moo.2 Bungyeetho Sub-district, Thanyaburi District, Pratumthani 12130 Tel. 02-5331000

e-mail: jarupis@gmail.com

บทนำ

ประเทศสหรัฐอเมริกามีความสนใจสถานการณ์ผู้สูงอายุที่กระทำผิดเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 (Flynn, 2000) โดยในปี ค.ศ. 1998 ถึงปี ค.ศ. 2009 เพิ่มขึ้นร้อยละ 89.2 เช่นเดียวกับในหลายประเทศเช่นสวีเดน (Fazel, Grann. 2002), ฝรั่งเศส (Steiner, 2003), แคนาดา (Gal, 2002); ออสเตรเลีย (Grant, 1999: online); (Dawes, 2009); และญี่ปุ่น (Johnson, 2000) ซึ่งเห็นว่าหลายประเทศเผชิญปัญหาเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผู้กระทำผิดสูงอายุเพิ่มขึ้นจากข้อมูลสำรวจผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ปี พ.ศ. 2551- 2553 ซึ่งว่าประเทศไทยมีแนวโน้มการเพิ่มจำนวนผู้ต้องขังสูงอายุอย่างต่อเนื่องในอัตราร้อยละ 25.9 โดยปี พ.ศ. 2551 มีจำนวน 3,276 คน ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นจำนวน 4,126 คน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 82.6 เป็นชายซึ่งมากกว่าหญิงประมาณ 4 เท่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.3 เป็นผู้ต้องขังสูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) รองลงมา ร้อยละ 16.6 เป็นผู้ต้องขังสูงอายุตอนกลาง (อายุ 70-79 ปี) และเพียงร้อยละ 2.2 เป็นผู้ต้องขังสูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2553: ออนไลน์) จากข้อมูลที่ไม่เป็นทางการและไม่มีการเผยแพร่ในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2557 มีผู้ต้องขังสูงอายุทั่วประเทศทั้งสิ้น 4,198 คน ส่วนใหญ่จะอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานครและเขตอิสระ ซึ่งเป็นเรือนจำและทัณฑสถานขนาดใหญ่ของกรมราชทัณฑ์ (กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ปี พ.ศ. 2558 ข้อมูลไม่เผยแพร่) จากปัญหามหาชนผู้ต้องขังที่เพิ่มอย่างต่อเนื่องทำให้เรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานครมียอดผู้ต้องขังมากขึ้นจนเกิน

ความสามารถรองรับ ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955) เกิดปัญหาคนล้นคุก (คมชัดลึก. 2552:ออนไลน์) มีผลให้เรือนจำและทัณฑสถานประสบปัญหาหลายด้านเช่นงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ เป็นต้น

บทความนี้จึงมีจุดประสงค์นำเสนอผลการวิจัยคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลที่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ และเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลที่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ และเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลที่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางสำหรับพัฒนานโยบายเชิงบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร แยกตามสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคล

สมมุติฐานในการวิจัย

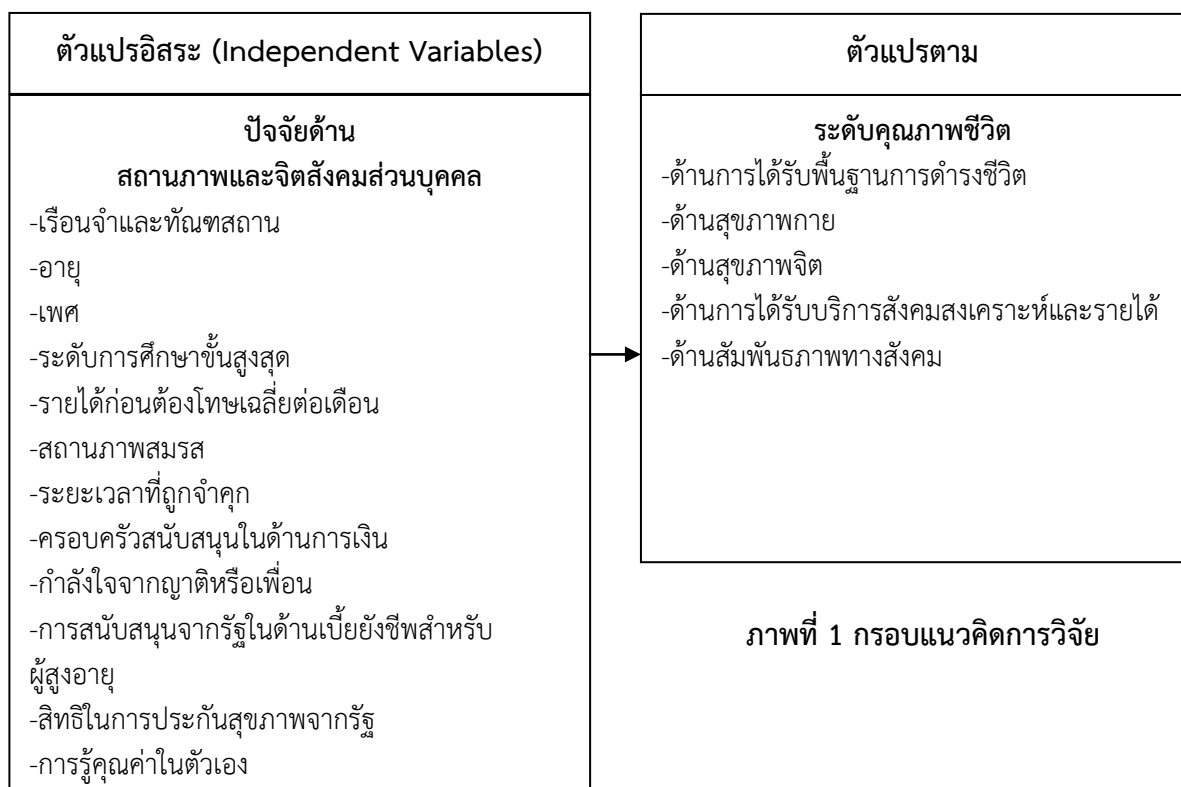
1. ปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุมีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

2. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างตามสถานภาพและจิตสังคมของผู้ต้องขังสูงอายุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการศึกษาบูรณาการจากพื้นฐานดัชนีวัดระดับคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO), United Nations

Development Programme(UNDP), แนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)ทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของมาสโลว์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตัวแปรอิสระ (Independent Variables)ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุ ประกอบด้วย เรือนจำและทัณฑสถานอายุเพศระดับการศึกษาขั้นสูงสุดรายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือนสถานภาพสมรสระยะเวลาที่ถูกจำคุกครอบครัวยุติการสนับสนุนในด้านการเงินกำลังใจจากญาติหรือเพื่อนการสนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุสิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐการรู้คุณค่าในตัวเอง และการปล่อยวาง มีผลกับตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิต (ปัจจัย 4) ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิตด้านการได้รับบริการสังคมสงเคราะห์และรายได้ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ดังสรุปเป็นภาพที่ 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ข้อมูลพื้นฐานระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

2) ข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุ ที่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

3) ข้อมูลเชิงบริหารจัดการเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดแผน หรือนโยบายพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุในด้านต่างๆ

ประชากรในการวิจัยได้แก่ ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร 626 คน เป็นชาย 463 คน จากเรือนจำกลางคลองเปรม 164 คน เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร 108 คน เรือนจำพิเศษธนบุรี 49 คน เรือนจำพิเศษมีนบุรี 56 คน ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง 86 คน และหญิงจากทัณฑสถานหญิงกลาง 163 คน (ข้อมูลวันที่ 12 มีนาคม 2558)

กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังสูงอายุในการวิจัยคำนวณตามสูตรยามานะ (Yamane, 1967: 886) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากประชากรผู้ต้องขังชายสูงอายุ 463 คน และหญิง 163 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างชาย 215 คน และหญิง 116 คน รวม 331 คน

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ต้องขังสูงอายุ ได้แก่ เรือนจำและทัณฑสถานอายุเพศ ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดรายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือนสถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ถูกจำคุกครอบครัวยุติสนับสนุนในด้านการเงินกำลังใจจากญาติหรือเพื่อนการสนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ สิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐ จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังสูงอายุตามมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดเกี่ยวกับปัจจัยจิตสังคม ได้แก่ การรู้คุณค่าในตัวเอง และด้านการปล่อยวางจำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ต้องขังสูงอายุตามมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิต ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิตด้านการได้รับบริการสังคมสงเคราะห์และรายได้และด้านสัมพันธ์ทางสังคม จำนวน 36 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยพิจารณาความครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย กำหนดดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC)

(Rovinelli; &Hambleton. 1977)มากกว่า 0.5 เป็นเกณฑ์คุณภาพด้านความเที่ยงตรง แบบสอบถามครั้งนี้มีค่า IOC ทั้งชุดเท่ากับ 1.000

2)ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา (Content reliability)โดยนำแบบสอบถามซึ่งผ่านการปรับปรุงแก้ไขออกทำการทดลอง (Try out) กับ ผู้ต้องขังสูงอายุเรือนจำกลางบางขวางจำนวน 30 คนแบบสอบถามครั้งนี้มีค่าอัลฟาคอนบราค (α)เท่ากับ 0.959

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ชี้แจงรายละเอียดแบบสอบถามและร่วมวางแผนกับเจ้าหน้าที่หลังได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังสูงอายุตั้งแต่ 60ปีขึ้นไป การเก็บข้อมูลจะคำนึงถึงศักดิ์ศรีและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ภายใต้ความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสามารถยุติการให้ข้อมูลหรือออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลาระหว่างการเก็บข้อมูล ที่ได้จะนำเสนอในภาพรวมเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา โดยจะไม่ให้มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด โดยแจกแบบสอบถามด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ตามสัดส่วนจำนวนประชากรด้วยการจับฉลากระบุหมายเลขเรียงตามอักษรรายชื่อจำนวน 400 ชุดได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนจำนวน 384 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.0 ได้แก่ เรือนจำกลางคลองเปรม 72 คน (18.8%) เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร 58 คน (15.1%) เรือนจำพิเศษธนบุรี 26 คน (6.8%) เรือนจำพิเศษมีนบุรี 42 คน (10.9%) ทักษสถานบำบัดพิเศษกลาง 46 คน (12.0%) และทัณฑสถานหญิงกลาง 140 คน (36.5%) รวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบ

ความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามก่อนประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ลงรหัสตัวเลขแบบสอบถามประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติดังนี้ 1) วิเคราะห์ปัจจัยสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุ โดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลผลดังนี้ระดับน้อยที่สุด (1.00-1.50) ระดับน้อย (1.51-2.50) ระดับปานกลาง (2.51-3.50) ระดับมาก (3.51-4.50) ระดับมากที่สุด (4.51-5.00) ตามลำดับ

3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis)

4) วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุโดยจำแนกตามปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova)

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง 384 คน สรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 244 คน ช่วงอายุตั้งแต่ 60-88 ปี ($\bar{X}$ =64.7; S.D.=5.18) และหญิง 140 คน (36.5%) ช่วงอายุตั้งแต่ 60-88 ปี ($\bar{X}$ =

65.5; S.D.=4.9) ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.0-83.6 เป็นผู้สูงอายุวัยต้น รองลงมาร้อยละ 14.3-17.2 เป็นผู้สูงอายุวัยกลาง และร้อยละ 0.8-2.1 เป็นผู้สูงอายุวัยปลายร้อยละ 15.1ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 53.9 มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาและร้อยละ 30.9 มีการศึกษาสูงสุดตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปร้อยละ 64.6 เป็นผู้ที่มียาได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 18.2มากกว่า 15,000 บาทร้อยละ 82.0 เป็นผู้ที่เคยผ่านการสมรสมาแล้วโดยร้อยละ 34.6 อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 13.3 แยกกันอยู่ร้อยละ 22.1 เป็นหม้ายร้อยละ 12.0 หย่าร้าง และร้อยละ 18.0 สถานะโสดร้อยละ 40.4 เป็นผู้ที่มียาระยะที่ถูกจำคุกจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 1-3 ปี ร้อยละ 24.2มากกว่า 5 ปี ร้อยละ 11.2 ช่วง 6-12 เดือน และร้อยละ 8.1 น้อยกว่า 6 เดือนร้อยละ 60.4 เป็นผู้ที่ครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงินเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 1,999 บาท ร้อยละ 15.9 เฉลี่ย 2,000-2,999 บาท และร้อยละ 23.7 มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไปร้อยละ 80.0 เป็นผู้ที่ได้รับกำลังใจจากญาติหรือเพื่อนเฉลี่ยต่อเดือน 1-2 ครั้ง ร้อยละ 16.7 มากกว่าตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป และร้อยละ 3.4 ไม่ได้รับกำลังใจจากญาติหรือเพื่อนเลยร้อยละ 66.4 เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการ

สนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพร้อยละ 57.8 เป็นผู้ที่ได้รับสิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐมีปัจจัยจิตสังคมด้านการรู้คุณค่าในตัวเองในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.78; S.D.=0.755) โดย ระดับมากที่สุด ร้อยละ 16.4 ระดับมาก ร้อยละ 47.9ระดับปานกลาง ร้อยละ 33.3 ระดับน้อย ร้อยละ 1.8และระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5มีปัจจัยจิตสังคมด้านการปล่อยวางในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.07; S.D.=0.810) โดย ระดับมากที่สุด ร้อยละ 3.9 ระดับมาก ร้อยละ 21.4ระดับปานกลาง ร้อยละ 55.2 ระดับน้อย ร้อยละ 16.4และ ระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 3.1

ความเห็นเฉลี่ยผู้ต้องขังสูงอายุเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิต ($\bar{X}$ =3.13; S.D.=0.750) ด้านสุขภาพกาย ($\bar{X}$ =2.91; S.D.=0.746) ด้านสุขภาพจิต ($\bar{X}$ =3.21; S.D.=0.752) ด้านการได้รับบริการสังคม สงเคราะห์และรายได้ ($\bar{X}$ =2.84; S.D.=0.909) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X}$ =3.41; S.D.=0.837) และองค์ประกอบคุณภาพชีวิตรวม 5 ด้าน ($\bar{X}$ =3.14; S.D.=0.638) โดยค่าเฉลี่ยแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ และทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร

ระดับคุณภาพชีวิตด้าน											
การได้รับ พื้นฐานการ ดำรงชีวิต		สุขภาพกาย		สุขภาพจิต		การได้รับ บริการสังคม สงเคราะห์และ รายได้		สัมพันธภาพ ทางสังคม		รวม 5 ด้าน	
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
3.13	0.750	2.91	0.746	3.21	0.752	2.84	0.909	3.41	0.837	3.14	0.638
ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง	

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) พบว่าระดับคุณภาพชีวิตรวมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับ ปัจจัย เรือน จำ และ ทัณฑสถานเขต กรุงเทพมหานครที่ผู้ต้องขังสูงอายุถูกคุมขัง ($\beta=0.156$) เพศ ($\beta=-0.603$) การได้รับการสนับสนุนจากรัฐเบี้ยยังชีพ ($\beta=0.203$) (ดังตาราง

ที่ 2) ปัจจัยจิตสังคมด้านการรู้คุณค่าในตัวเอง ($\beta=0.192$) และด้านการปล่อยวาง ($\beta=0.210$) (ดังตารางที่ 3) แต่ระดับคุณภาพชีวิตรวมไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยช่วงอายุ ระดับการศึกษา ขั้นสูงสุด รายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงินเฉลี่ยต่อเดือน กำลังใจจากญาติหรือเพื่อนเฉลี่ยต่อเดือน การได้รับสิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานครกับคุณภาพชีวิตรวม 5 ด้าน โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตรวม 5 ด้าน			
	สัมประสิทธิ์ สัมพันธ์(β)	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน(SE)	ค่าสถิติ (t-test)	ระดับนัยสำคัญ (p-value)
ค่าคงที่ (β_0)	2.819	.174	16.226	.000*
เรือนจำและทัณฑสถาน	.156	.028	5.594	.000*
ช่วงอายุ	-.046	.076	-.604	.547
เพศ	-.603	.111	-5.421	.000*
ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด	.046	.025	1.840	.067
รายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน	-.001	.001	-1.407	.160

สถานภาพสมรส	.031	.024	1.260	.209
ระยะเวลาที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ	.026	.017	1.489	.137
ครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงิน	.048	.031	1.517	.130
กำลังใจจากญาติหรือเพื่อน	.038	.032	1.199	.231
การสนับสนุนจากรัฐด้านเบี้ยยังชีพ	.203	.072	2.815	.005*
สิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐ	.091	.065	1.415	.158
R-Square	.160			
Adjusted R-Square	.135			
F-statistic	6.431			
p-value	.000			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร กับระดับคุณภาพชีวิตรวม 5 ด้าน โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตรวม 5 ด้าน			
	สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ (β)	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน(SE)	ค่าสถิติ (t-test)	ระดับนัยสำคัญ (p-value)
ค่าคงที่ (β_0)	1.766	.172	10.283	.000*
การรู้คุณค่าในตัวเอง	.192	.041	4.673	.000*
การปล่อยวาง	.210	.038	5.485	.000*
R-Square	.155			
Adjusted R-Square	.150			
F-statistic	34.921			
p-value	.000*			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีสถิติ *t test* พบว่าผู้ต้องขังสูงอายุทั้งชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่กลุ่มผู้ต้องขังชายสูงอายุจะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการได้รับ

พื้นฐานการดำรงชีวิต ($p=0.003$) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($p=0.022$) แต่กลุ่มผู้ต้องขังชายสูงอายุจะมีค่าเฉลี่ยด้านสุขภาพกายสูงกว่าเพศหญิง ($p=0.001$) แต่ไม่พบความแตกต่างกันด้านสุขภาพจิต ด้านการได้รับการสังคมสงเคราะห์และรายได้ และรวม 5 ด้าน ผลวิเคราะห์ปัจจัยการได้รับ/ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพพบว่าผู้ต้องขังสูงอายุทั้ง 2

กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่กลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุซึ่งได้รับการสนับสนุนฯ จะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มไม่ได้รับการสนับสนุนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเกือบทุกด้าน เช่น ด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิต ($p=0.000$) ด้านสุขภาพจิต ($p=0.000$) ด้านการได้รับบริการสังคมสงเคราะห์และรายได้ ($p=0.000$) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($p=0.001$) และรวม 5 ด้าน($p=0.000$) ยกเว้นด้านสุขภาพกายไม่มีความแตกต่างกัน ($p>0.05$) ผลวิเคราะห์ปัจจัยการได้รับสิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐ

พบว่าผู้ต้องขังสูงอายุทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่กลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุซึ่งได้รับสิทธิฯ จะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มไม่ได้สิทธิฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกด้าน เช่น ด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิต ($p=0.000$) ด้านการได้รับบริการสังคมสงเคราะห์และรายได้ ($p=0.000$) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($p=0.005$) และรวม 5 ด้าน($p=0.007$) ยกเว้นด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีสถิติ t test

เพศ				การสนับสนุนจากรัฐ ในด้านเบี้ยยังชีพ				สิทธิในการประกัน สุขภาพจากรัฐ			
n	$\bar{X}$	S.D.		n	$\bar{X}$	S.D.		n	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิต (ปัจจัย 4)											
ช	244	3.05	.738	ได้	129	3.40	.679	ได้	222	3.28	.739
ญ	140	3.28	.75	ไม่ได้	255	2.99	.748	ไม่ได้	162	2.93	.718
t=2.966, p=0.003*				t=5.411, p=0.000*				t=4.702, p=0.000*			
ด้านสุขภาพกาย											
ช	244	3.01	.731	ได้	129	2.98	.815	ได้	222	2.94	.731
ญ	140	2.74	.743	ไม่ได้	255	2.88	.708	ไม่ได้	162	2.87	.765
t=3.402, p=0.000*				t=1.221, p=0.223				t=922, p=0.357			
ด้านสุขภาพจิต											
ช	244	3.21	.797	ได้	129	3.40	.691	ได้	222	3.24	.756
ญ	140	3.22	.669	ไม่ได้	255	3.12	.765	ไม่ได้	162	3.18	.747
t=0.156, p=0.876				t=3.568, p=0.000*				t=0.768, p=0.443			
ด้านการได้รับบริการสังคมสงเคราะห์และรายได้											
ช	244	2.82	.965	ได้	129	3.24	.864	ได้	222	3.00	.874
ญ	140	2.86	.807	ไม่ได้	255	2.63	.863	ไม่ได้	162	2.62	.913
t=0.462, p=0.644				t=6.526, p=0.000*				t=4.080, p=0.000*			

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม											
ช	244	3.33	.885	ได้	129	3.61	.794	ได้	222	3.51	.800
ญ	140	3.54	.734	ไม่ได้	255	3.30	.841	ไม่ได้	162	3.27	.869
t=2.308, p=0.022*				t=3.480, p=0.001*				t=2.841, p=0.005*			
รวมองค์ประกอบ5 ด้าน											
ช	244	3.16	.663	ได้	129	3.34	.679	ได้	222	3.21	.663
ญ	140	3.10	.591	ไม่ได้	255	3.04	.591	ไม่ได้	162	3.04	.589
t=0.885, p=0.377				t=4.350, p=0.000*				t=2.722, p=0.007*			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิต ของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยสถานภาพและด้านจิตสังคมส่วนบุคคลโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่าความแตกต่างของปัจจัยเรือนจำและทัณฑสถานการรู้คุณค่าในตัวเอง และการปล่อยวาง มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพ

ชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ ($p=0.000$)แต่ไม่พบความแตกต่างของช่วงอายุ ระดับการศึกษาสูงสุดรายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน สถานะภาพสมรส ระยะเวลาที่ถูกจำคุกจนถึงปัจจุบันครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงินเฉลี่ยต่อเดือนและกำลังใจจากญาติหรือเพื่อนเฉลี่ยต่อเดือน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way anova)

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.	ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.
เรือนจำและทัณฑสถาน				ระยะเวลาที่ถูกจำคุกจนถึงปัจจุบัน			
รจก.คลองเปรม	72	2.81	.620	<6 เดือน	31	3.06	.574
รจพ.กรุงเทพฯ	58	3.10	.519	7 – 12 เดือน	43	3.33	.644
รจพ.ธนบุรี	26	3.39	.629	1 – 2 ปี	78	3.13	.543
รจพ.มีนบุรี	42	3.40	.734	2 – 3 ปี	77	3.09	.672
ท.บำบัดกลาง	46	3.46	.585	3 – 4 ปี	38	3.18	.609
ท.หญิงกลาง	140	3.10	.591	4 – 5 ปี	24	3.29	.624
				>5 ปี	93	3.06	.704
F =9.274, p <.001				F =1.238, p=0.286			
ช่วงอายุ				ครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงินต่อเดือน			
60 – 69ปี	317	3.16	.580	<1,000 บาท	118	3.10	.619
70 – 79ปี	62	3.11	.595	1,000 – 1,999 บาท	114	3.11	.606
≥80 ปี	5	3.08	.515	2,000 – 2,999 บาท	61	3.16	.663
				≥3,000 บาท	91	3.20	.687
F =0.129, p=0 .879				F=0.480, p=0.697			
ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด				กำลังใจจากญาติ/เพื่อนเฉลี่ยต่อเดือน			
ไม่ได้เรียน	58	3.02	.546	0 ครั้ง	13	3.00	.408
ประถมศึกษา	207	3.14	.667	1 ครั้ง	238	3.08	.628
มัธยมศึกษาตอนต้น	35	3.20	.719	2 ครั้ง	69	3.26	.656
มัธยมศึกษาตอนปลาย	35	3.26	.657	3 ครั้ง	13	3.38	.768
อาชีวศึกษา	15	3.13	.352	>3 ครั้ง	51	3.22	.642
ปริญญาตรี	30	3.10	.607				
ไม่ระบุ	4	3.25	.500				
F =0.645, p=0.695				F =1.984, p=0.096			
รายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน				การรู้คุณค่าในตัวเอง			
<5,000 บาท	71	3.11	.667	น้อย	9	2.56	.726
5,001 – 10,000 บาท	177	3.20	.594	ปานกลาง	128	2.94	.482

10,001 – 15,000 บาท	66	3.09	.696	มาก	247	3.26	.668
>15,000 บาท	70	3.06	.657				
F =1.051, p=0.370				F =16.007, p=0.000			
สถานะภาพสมรส				การปล่อยวาง			
โสด	69	3.03	.747	น้อย	75	2.93	.844
สมรสอยู่ด้วยกัน	133	3.14	.641	ปานกลาง	212	3.06	.507
สมรสแยกกันอยู่	51	3.35	.522	มาก	97	3.46	.596
				F =19.850, p=0.000			
หม้าย	85	3.09	.610				
หย่าร้าง	46	3.13	.582				

F =2.081, p=0.083

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการทดสอบสถิติภายหลัง (Post Hoc) แบบ Tamhane

เรือนจำและ ทัณฑสถาน	$\bar{X}$	รจก. คลอง เปรม	รจพ. กรุงเทพฯ	รจพ. ธนบุรี	รจพ. มีนบุรี	ท. บำบัด กลาง	ท. หญิงกลาง
รจก.คลองเปรม	2.81	-	-.298	-.541 [*]	-.599 [*]	-.651 [*]	-.294 [*]
รจพ.กรุงเทพฯ	3.10	.298	-	-.243	-.301	-.353 [*]	.003
รจพ.ธนบุรี	3.35	.541 [*]	.243	-	-.059	-.110	.246
รจพ.มีนบุรี	3.40	.599 [*]	.301	.059	-	-.052	.305
ท.บำบัดกลาง	3.46	.651 [*]	.353 [*]	.110	.052	-	.357 [*]
ท.หญิงกลาง	3.10	.294 [*]	-.003	-.246	-.305	-.357 [*]	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร โดยทดสอบสถิติภายหลัง (Post Hoc) แบบ Tamhane พบผู้ต้องขังสูงอายุทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เรือนจำพิเศษมีนบุรี เรือนจำพิเศษธนบุรี ทัณฑสถานหญิงกลาง และ

เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน โดยสูงกว่าเรือนจำกลางคลองเปรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังตารางที่ 6 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุโดยทดสอบสถิติภายหลัง (Post Hoc) แบบ Tamhane พบผู้ต้องขังสูงอายุที่มีการรู้คุณค่าใน

ตัวเองในระดับมากจะมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าผู้ต้องขังสูงอายุที่มีระดับการรู้คุณค่าในตัวเองในระดับน้อยอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกับผู้ต้องขังสูงอายุที่มีการปล่อยวางในระดับมากจะมีคุณภาพ

ชีวิตสูงกว่าผู้ต้องขังสูงอายุที่มีระดับการรู้คุณค่าในตัวเองในระดับปานกลางและน้อยตามลำดับดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุที่มีระดับตัวแปรจิตสังคมต่างกัน ด้วยการทดสอบสถิติภายหลัง (Post Hoc) แบบ Tamhane

ตัวแปรจิตสังคม		$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
ด้านการรู้คุณค่าในตัวเอง	น้อย	2.56	-	-.382	-.708
	ปานกลาง	2.94	.382	-	-.326*
	มาก	3.26	.708	.326*	-
ด้านการปล่อยวาง	น้อย	2.93	-	-.128	-.531*
	ปานกลาง	3.06	.128	-	-.403*
	มาก	3.46	.531*	.403*	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้สรุปว่าตัวอย่างผู้ต้องขังสูงอายุเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานครมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยคุณภาพชีวิตทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางชี้ว่าผู้ต้องขังสูงอายุเขตกรุงเทพมหานครสามารถดำรงชีวิตในเรือนจำและทัณฑสถานได้ตามอัตภาพ ภายใต้ระบบการบริหารจัดการของเรือนจำและทัณฑสถานที่ดำเนินการในปัจจุบันสอดคล้องกับผลการศึกษากลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก จำนวน 161 คน ที่รายงานว่าผู้ต้องขังสูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางทุกด้าน (สุวัชร พิรณฤทธิ์, 2555) ต่างจากข้อมูลการศึกษาในกลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุเรือนจำจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 74 คน ที่รายงานว่าผู้ต้องขังสูงอายุมีปัญหาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจมาก

ที่สูตรรองลงมาคือด้านร่างกายด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสภาพแวดล้อมตามลำดับ (ชัยวัฒน์ รัตนวงศ์; อุดมคำชาตม; และประภาพร มโนรัตน์. (2555)การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุพบว่าปัจจัยด้านสถานภาพและจิตสังคมส่วนบุคคลได้แก่ เรือนจำและทัณฑสถานเพศการสนับสนุนจากรัฐเปี้ยยังชีพ การรู้คุณค่าในตัวเองและการปล่อยวางมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำและทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร แต่ไม่พบความสัมพันธ์กับปัจจัยช่วงอายุ ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด รายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำครอบครัวยังสนับสนุนในด้านการเงินกำลังใจจากญาติหรือเพื่อนรับสิทธิในการประกันสุขภาพ

จากรัฐ สอดคล้องกับข้อมูลการศึกษาในกลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุนอกจากและทัศนสถานหญิงพิษณุโลก (สุวภัทร พิธณฤทธิ, 2555) ที่ระบุว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ ส่วนปัจจัยอายุ อาชีพ รายได้ การติดต่อครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยระดับการศึกษาขั้นสูงสุด สถานภาพสมรสกำหนดโทษที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ แตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้ซึ่งไม่พบความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆดังกล่าวกับระดับคุณภาพชีวิตแต่อย่างใดต่างจากผลศึกษาในผู้สูงอายุชาวกรีกจำนวน 180 คน ที่ระบุว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 60-74 ปีสูงกว่าผู้สูงอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีการสมรสสูงกว่าผู้ที่หย่าร้างแต่ผู้ที่หย่าร้างมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าที่เป็นม่าย(Thomopoulou, I.; Thomopoulou, D.; Koutsouki, D. 2010)การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตในผู้ต้องขังสูงอายุครั้งนี้พบว่าค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต ด้านการได้รับบริการสังคมสงเคราะห์ และรายได้ ของหญิงและชายไม่ต่างกันแต่ชายจะมีคุณภาพชีวิตด้านการได้รับพื้นฐานการดำรงชีวิตและด้านสัมพันธ์ทางสังคมต่ำกว่าหญิง ด้านสุขภาพกายหญิงจะต่ำกว่าชาย สอดคล้องกับผลศึกษาในผู้สูงอายุชาวจีน จำนวน 356 คน ที่ระบุว่าปัจจัยเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในผู้สูงอายุชายคือการไม่เจ็บป่วย การมีสถานะทางการเงินที่ดีการไม่ขัดแย้งกับผู้อื่นการมีลูกหลานเป็นเพื่อนและประสิทธิภาพของตนเองในขณะที่ปัจจัยเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเพศหญิงได้แก่การไม่เจ็บป่วย การไม่ขัดแย้งกับผู้อื่น การมีบทบาทในสังคมการทำกิจกรรมส่วนตัว และ

กิจกรรมกลุ่ม(Chen; Murayama; Kamibepu. 2010) ผู้ต้องขังสูงอายุซึ่งมีปัจจัยการสนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพจะมีคุณภาพชีวิตทุกด้านสูงกว่าผู้ไม่ได้รับการสนับสนุนยกเว้นด้านสุขภาพกายเช่นเดียวกับกลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุซึ่งมีปัจจัยได้รับสิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐจะมีคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มไม่ได้รับสิทธิเกือบทุกด้านยกเว้นด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการปรับตัวของผู้ต้องขังในทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ที่ระบุว่าผู้ต้องขังฐานะการเงินดีและพื้นฐานทางสังคมสูงจะปรับตัวได้ช้า และผู้ต้องขังสูงอายุสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ต้องขังที่อายุน้อยเพราะสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้ดีกว่า ผู้ต้องขังที่ต้องขังมานานจะแสดงอำนาจด้วยการสร้างความสัมพันธ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ตัวเอง ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติเยี่ยมมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่าผู้ต้องขังอื่น โดยจะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ต่อผู้ต้องขังด้วยกันและกับเจ้าหน้าที่(กรณีการคำหลิม, 2548)ปัจจัยความแตกต่างของเรือนจำและทัศนสถานที่เป็นสถานที่คุมตัวผู้ต้องขังแต่ละแห่งมีผลกับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ โดยผู้ต้องขังสูงอายุในทัศนสถานบำบัดพิเศษกลางเรือนจำพิเศษมีนบุรีเรือนจำพิเศษธนบุรี ทัศนสถานหญิงกลาง และเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร มีคุณภาพชีวิตสูงกว่าเรือนจำกลางคลองเปรม ซึ่งยังไม่สามารถอธิบายได้ จำเป็นต้องมีการศึกษาในรายละเอียดอื่นๆภายในเรือนจำและทัศนสถานเพิ่มเติมปัจจัยจิตสังคมด้านการรู้คุณค่าในตัวเองหรือด้านการปล่อยวางมีผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ โดยพบว่าการรู้คุณค่าในตัวเองหรือการปล่อยวางในระดับสูงกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่า สอดคล้อง

กับผลการศึกษาในผู้ต้องขังสูงอายุ ที่ระบุว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวที่ไม่ดี และส่งผลกับสุขภาพทำให้เกิดภาวะทุกข์ ร้อยละ 34.0 มีปัญหาด้านร่างกาย เช่นปวดหัวข้างเดียว ร้อยละ 14.0 มีปัญหาด้านอารมณ์มีความหงุดหงิด รำคาญโกรธง่าย ร้อยละ 16.0 มีปัญหาด้านพฤติกรรมที่พบมากที่สุด คือสับสน คิดวนเวียนเรื่องเดิม การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ความเครียดลดลง (เขาวนาเชื้อเมืองพาน, 2549) สอดคล้องกับผลการศึกษาในผู้ต้องขังเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม การรวมกลุ่มจากความใกล้ชิดพึ่งพาอาศัยกัน รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะการพึ่งพาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการทางวัตถุและจิตใจปรึกษาแลกเปลี่ยนและให้กำลังใจ (รัตนภรณ์เวียงนาค, 2547)

ข้อเสนอแนะ

1) เชิงนโยบาย-ควรกำหนดแผน หรือนโยบายเชิงบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผู้ต้องขังสูงอายุโดยพิจารณารายละเอียดความแตกต่าง และปัจจัยเชิงบริหารจัดการ ของเรือนจำ และทัณฑสถานแต่ละแห่ง

2) เชิงวิชาการ-การศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ พบตัวแปรที่มีผลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ เป็นแนวทางการศึกษาต่อยอดในเชิงลึกและการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ กรมราชทัณฑ์ เรือนจำ และทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานครเรือนจำกลาง บางขวางที่อนุญาตให้เก็บข้อมูล รวมทั้งกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลศ.ดร. อภิชาติ ภัทรธรรม, ศ.ดร.จ่านอง อดิวัฒนสิทธิ์ว่าที่ พ.ต. ดร.รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง, 4) รศ.ดร.สากรล สถิตวิทยานันท์และ ผศ.ดร.สมยศ อวเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

References

- Chaiwat Ratnawong, Udom Kamkhodom and Propaporn Manorat.(2012). “The Development Creative Environmental Activities for the Enhancemnet of Old prisoners’ Quality of Life: A case study of the Prisons in Chiangmai Province”. **Public Health Research Journal** .(Special edition,95-102).
- Chen, J.; Murayama, S.; Kamibeppu, K. (2010). “Factors Related to Well-Being Among the Elderly in Urban China Focusing on Multiple Roles”. **Bioscience Trends**. Volume4(2), 61-71.
- Cronbach, L.J. (1951). “Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests”.**Psychometrika**.Volume16(3), 294-334.
- Dawes, J. (2009). “Ageing Prisoners: Issues for Social Work”. **Australian Issues for Social Work**.Volume62(2), 258-271.

- Department of Correction.(2553). **Ministry of Justice**. [online]. Available from: http://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=9880. (July,24 2015).
- Fazel, S.; Grann, M. (2002). "Older Criminals: A Descriptive Study of Psychiatrically Examined Offenders in Sweden". **International Journal of Geriatric Psychiatry**. Volume 17, 907-913.
- Flynn, E.E. (2000). "Elders as Perpetrators". In: Rothman, M.B.; Dunlop, B.D.; Entzel P. (Eds.), **Elders Crime and the Criminal Justice System: Myths, Perceptions and Reality in the 21st Century** New York, NY: Springer.
- Gal, M. (2002). "The Physical and Mental Health of Older Offenders". **FORUM on Corrections Research**. Volume 14(2), 1-6.
- Grant, A. (1999). **Elderly Inmates: Issues for Australia: Trends and issues in Crime and Criminal Justice**. Australia Institute of Corrections. [online]. Available from: <http://aic.gov.au> (July 24, 2015).
- Johnson, E.H. (2000). Elders and Japanese Corrections. In: Rothman M.B.; Dunlop, B.D.; & Entzen P. (Eds.), **Elders, Crime, and the Criminal Justice System**, NY: Springer.
- Kanika Kamlim.(2005). **Adaptation of Female Inmates in Chiangmai Prison**. Master Degree Thesis in Education, Chiangmai University.
- Komchadluek.(2009). **A Brain Storming for Solutions to Excess Prisoners** .[online]. Available from: <http://www.komchadluek.net/detail/20090623/18086.html>.
- Ratnaporn Wiangnak.(2004). **The Grouping of Female Inmates in Female Prison in Chiangmai**. Master Degree Thesis in Education, Chiangmai University.
- Rovinelli, R.J.; Hambleton, R.K. (1977). "On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity". **Dutch Journal of Educational Research**. Volume 2, 49-60.
- Steiner, E. (2003). "Early Release of Serious and Old Prisoners: Should French Practice be Followed? **Probation Journal**. Volume 50(3), 267-273.
- Suwapat Pironrit.(2012). **Old Prisoners' Ouality of Life: A Case Study of the Central and Female Inmates Prisons in Pitsanulok**. Processdings of the Graduate Research Annual Conference, 2555: 956-963.
- Thomopoulou, I.; Thomopoulou, D.; Koutsouki, D. (2010). "The Differences at Quality of Life and Loneliness Between Elderly People". **Biology of Exercise**. Volume 6(2), 13-28.
- Yamane, T. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**, 2nd Ed., New York: Harper and Row.
- Yauwana Cheumeungpan.(2006). **Stress Management of Serous Female Inmates in Chiangmai Prison**. Master Degree Thesis in Education, Chiangmai University